

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

КОВБАСА ВЛАДИСЛАВ АНДРІЙОВИЧ

УДК 339.72:336.74(043.3)

**ІМПЕРАТИВИ ТА СЦЕНАРІЇ ФОРМУВАННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ
ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство і
міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

КИЇВ-2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі міжнародної економіки ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор
ПОРУЧНИК Анатолій Михайлович,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
завідувач кафедри міжнародної економіки

Офіційні опоненти:

доктор економічних наук, професор
ШЕВЧУК Віктор Олексійович,
Львівський торговельно-економічний університет,
завідувач кафедри міжнародних економічних
відносин

кандидат економічних наук, доцент
ЛИТВИН Марина Валентинівна,
Дніпровський національний університет імені
Олеся Гончара,
завідувач кафедри міжнародної економіки і
світових фінансів

Захист дисертації відбудеться «21» листопада 2018 року о 10:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.02 у ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03057, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-Г, ауд. 601.

Автореферат розіслано «19» жовтня 2018 року.

В.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

Я. М. Столярчук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний етап економічного розвитку характеризується суттєвою динамізацією міжнародного економічного співробітництва із переміщенням домінант лідерства країн у фінансову, інформаційну та інноваційну сфери при паралельному зростанні значення глобальної валютної системи у підтримці стійкого розвитку світової економіки. Її формування детермінується політичними, економічними, правовими, соціальними і технологічними факторами за умов зростання валютних ризиків, зниження ефективності монетарного регулювання економіки, розростання спекулятивного сегменту валютного ринку, транснаціоналізації бізнесу. Щодо розвитку світової валютної системи, то він характеризується переважанням адаптивності над стабільністю, що проявляється у волатильності валютних курсів, регламентації їх режимів, відсутності єдиного монетарного якоря тощо.

В означених умовах актуалізується питання ідентифікації глобальних імперативів, розробки сценаріїв та обґрунтування ефективного формату функціонування глобальної валютної системи.

Теоретичні основи та практичні проблеми середовища функціонування валют досліджено у працях таких зарубіжних та вітчизняних вчених як: Л. Антонюк, Ф. Гаск, Р. Зварич, Г. Кассель, Дж. Кейнс, Д. Лук'яненко, А. Маршал, Д. Медоуз, Л. Мізес, Ф. Мішкін, О. Мозговий, Є. Панченко, Ю. Пахомов, А. Поручник, Д. Рікардо, Л. Руденко-Сударєва, П. Самуельсон, Дж. Стігліц, Я. Столярчук, Я. Тінберген, В. Токар, В. Федосов, А. Філіпенко, І. Фішер, А. Шварц, О. Швиданенко, Й. Шумпетер, С. Юрій та ін.

Процеси функціонування, механізми та роль світової валютної системи розглядають Б. Айхенгрін, С. Аржевітін, В. Базилевич, А. Гальчинський, С. Гезель, О. Дзюблюк, Д. Казарінов, П. Кенен, Дж. Кіршнер, В. Козюк, Л. Красавина, П. Кругман, М. Литвин, Б. Лістар, М. Ліфанова, Р. Лукас, З. Луцишин, Р. Маккінон, Р. Мандел, Т. Мусієць, Н. Резнікова, Н. Рубіні, М. Савлук, Дж. Тобін, М. Флемінг, М. Фрідман, Е. Хелейнер, О. Шаров, В. Шевчук та ін.

Однак ряд аспектів досліджуваної проблематики потребують більш ґрунтового аналізу, які стосуються насамперед парадигмальних засад формування глобальної валютної системи, визначення факторів її трансформації, розробки шляхів реформування глобальної інституційної архітектури регулювання валютних відносин у контексті забезпечення мінімізації втрат при здійсненні розрахунків суб'єктами міжнародної економічної діяльності. Таким чином системне дослідження імперативів та сценаріїв формування глобальної валютної системи є важливим як в теоретичному, так і практичному планах, що обумовило вибір теми дисертації, її мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано згідно плану науково-дослідних робіт кафедри міжнародної економіки ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» в рамках міжкафедральних науково-дослідних тем факультету міжнародної економіки і менеджменту: «Стратегії національного розвитку в парадигмі глобальної економічної політики» (номер державної реєстрації 0111U007630), «Глобальна економічна інтеграція: стратегічні мотивації, формати,

національні інтереси» (номер державної реєстрації 0116U001387), де автором досліджено концептуальні засади розвитку світової валютної системи, особливості взаємодії вітчизняної валютної системи зі світовою, за рахунок мережевізації та співпраці із міжнародними монетарними регуляторами, перспективи розвитку регіональних валютних систем та вплив феномену доларизації на функціонування національних валютних систем.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є розкриття умов, детермінантів, засад та механізмів формування глобальної валютної системи, її сценарне моделювання, а також обґрунтування дієвого інституційного формату.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання наступних завдань:

- розкрити парадигмальні засади функціонування глобальної валютної системи;
- визначити систему факторів, що обумовлюють формування глобальної валютної системи;
- охарактеризувати сценарій трансформації світової валютної системи на основі домінування долара США;
- ідентифікувати тенденції формування глобальної валютної системи на базі існуючих та перспективних регіональних валютних систем;
- дати комплексну оцінку альтернативних сценаріїв трансформації світової валютної системи;
- визначити напрями модифікації діючих регулюючих інститутів світової валютної системи;
- обґрунтувати концептуальні засади та стратегічні цілі формування нових інститутів глобальної валютної системи;
- виявити та оцінити особливості інституційної взаємодії глобальної валютної системи з національними.

Об'єктом дослідження є трансформаційні процеси формування глобальної валютної системи.

Предметом дослідження є глобальні імперативи, сценарії та інституційні формати функціонування валютної системи.

Методи дослідження. Дисертаційне дослідження базується на використанні як загальнонаукових, так і спеціальних методів економічного дослідження: історико-логічний та діалектичний методи (під час дослідження еволюції світової валютної системи, визначення взаємозв'язку її етапів з загальноекономічними процесами конкретних історичних періодів – п.1.1;), методи наукової абстракції та аналізу (при визначенні детермінантів трансформації діючої світової валютної системи – п.1.2), методи порівняння і синтезу (при характеристиці теоретичного арсеналу функціонування світової валютної системи – п.1.3, при огляді шляхів реформування світової валютної системи – р.3), метод сценарного аналізу (при дослідженні сценаріїв розвитку світової валютної системи – п.2.1, п.2.2, п.2.3), метод експертних оцінок (при визначенні ролі долара у світовій валютній системі – п.2.1), системно-структурний та статистичний методи (для дослідження особливостей взаємної торгівлі в межах ЄС – п.2.2).

Джерельну базу дослідження сформовано на основі монографічних досліджень зарубіжних та вітчизняних вчених, статистичної інформації міжнародних фінансових організацій (МВФ, Світовий банк, Банк міжнародних розрахунків,

ЮНКТАД), центральних банків (Китаю, Тайваню, Саудівської Аравії, Швейцарії, ЄЦБ, України), звітів міжнародної міжбанківської системи передачі інформації та здійснення платежів (SWIFT), даних Державної служби статистики України, інформаційних агентств (Bloomberg, Washington Post), результатів наукових досліджень ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», ресурсів мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у виявленні передумов та формулюванні автором парадигми формування глобальної валютної системи на основі системного аналізу варіативних сценаріїв, а також обґрунтуванні інституційних механізмів її ефективного функціонування.

Нові наукові положення, отримані особисто автором, які виносяться на захист полягають в наступному:

уперше одержано:

- сформульовано парадигму глобальної валютної системи, ключовими складниками якої є: *принципи побудови* (діджиталізований валютний стандарт, оптимальність структур міжнародних резервів, конвергенція монетарних політик світових лідерів, транспарентність режимів курсоутворення, гнучкість монетарного регулювання, уніфікованість режиму міжнародних фінансових ринків, збалансованість товарної та грошової мас, забезпеченість міжнародної ліквідності); *механізми* (посилення ролі міжнародних монетарних регуляторів, диверсифікація структури золотовалютних резервів, мережевізація монетарних зв'язків, управління монетарними ризиками, мінімізація валютних обмежень); *характерні суб'єктні взаємозв'язки глобального валютного ринку* (глобальна фінансифікація, вільний вибір режиму валютного курсу, доступність міжнародної валютної ліквідності депресивним країнам, уніфікованість основних форм міжнародних розрахунків, спільні дії центральних банків світових лідерів). В межах інституційної архітектури валютної системи сформульовано її *глобально-регіональну структуру* (наднаціональні, регіональні, національні, приватні інститути, мережі) та *центри прийняття рішень* (МВФ, Банк міжнародних розрахунків, регіональні центральні банки та валютні фонди, національні монетарні регулятори, інструментальні мережі, Центральний банк об'єднання та Агенція забезпечення монетарної стабільності третіх країн). Ідентифіковано ключові *глобалізаційні імперативи формування глобальної валютної системи* – транснаціоналізація, регіоналізація та кластерна локалізація бізнесу; диверсифікація операційної діяльності на ринках товарів, послуг, інвестицій; продукування і безпрецедентна динамізація обігу криптовалюти; посилення асиметричності фінансових ринків та монетарних політик; критичне зростання взаємних боргових зобов'язань;

удосконалено:

- обґрунтування механізмів та напрямів розширення функціональної структури міжнародних фінансових інститутів (МВФ, Банк міжнародних розрахунків, Базельський комітет з банківського нагляду, Комітет з глобальної фінансової системи, Комітет з питань платежів та ринкової інфраструктури, Інститут з проблем фінансової стабільності, Рада фінансової стабільності) за рахунок надання МВФ офіційного статусу кредитора останньої інстанції, збільшення кредитного портфелю організації, координування мереж своєповних ліній БМР, надання

індикативних повноважень Раді фінансової стабільності та Базельському комітету з банківського нагляду, забезпечення паритетної можливості репрезентації голосів країн, а також заснування нових інститутів у вигляді мереж своєповних ліній та пулів умовних резервів, які за збереження сценарію гегемонії долара сприятимуть посиленню гнучкості руху короткострокових капіталів за умов розгортання валютних криз та знизять ризики, що стабілізує кон'юнктуру фінансових ринків. В ситуації розвитку сценарію монетарного союзу США та Єврозони обґрунтовано створення спільного центрального банку такого угруповання та подано механізми коротко- та середньострокової підтримки як членів угруповання (вирівнювання взаємних платіжних балансів, програми конвергенції територій та довгострокового кредитування економіки), так і третіх країн (залучення позик через мережі своєповних ліній в Агенції забезпечення монетарної стабільності третіх країн та співпрацю з діючими монетарними регуляторами) у випадку появи кризових явищ в монетарній сфері, що також сприятиме підвищенню міри стабільності системи без зниження її адаптивності;

- критеріальну оцінку кризових явищ в українській валютній системі (хронічно висока інфляція, перманентна девальвація гривні, завищена ставка рефінансування, значні обсяги зовнішнього боргового навантаження, низький рівень покриття імпорту золотовалютними резервами, залежність курсу від цін на сировинні товари) та їх причинну обумовленість (зростання негативних очікувань потенційних інвесторів, доларизація української економіки, політичні кризи, наявність збройного конфлікту, розквіт валютного чорного ринку, відставання динаміки макроекономічних показників від розвинених країн, зростаюча недовіра населення до банківської системи, низький рівень фінансової грамотності населення, природні та техногенні катастрофи); обґрунтовано механізми подолання цієї кризи, які носять як загальноекономічний характер (стимулювання інвестицій через спрощення процедур ведення бізнесу, гарантування правової захищеності, стимулювання експорту, зниження дефіциту державного бюджету, вступ України до Банку міжнародних розрахунків та супутніх організацій), так і монетарний (підтримка керованого плаваючого валютного курсу, що поєднує певну міру стабільності обмінного курсу та можливість досягнення монетарних цілей державою, пом'якшення доларизації, продовження політики інфляційного таргетування з подальшим зняттям валютних обмежень, поступове зниження облікової ставки НБУ);

дістало подальший розвиток:

- методичні підходи щодо визначення домінантної валюти у глобальній валютній системі на основі експертних оцінок через призму виконання нею основних функцій грошей (міри вартості, засобу обігу, засобу платежу, засобу нагромадження та світових грошей), результатом чого стало виокремлення сценарію формування глобальної валютної системи із перетворенням долара США (частка в міжнародних розрахунках – 53,49%, резервах – 65,34%, частка США у світовому ВВП (за ПКС) – 15,41%, у світовій торгівлі – 11,99%) в гегемонічну валюту, зважаючи на стабільність курсу, високий міжнародний попит, підтримку рівня ліквідності з боку емітента, стабільну та прогнозовану монетарну політику США. Ідентифіковано логіку розвитку такого сценарію та його

суб'єктну диспозицію, а також надано його переваги: еволюційність змін, низька ризикованість, збереження диспозиції суб'єктів у монетарній сфері, високий рівень адаптивності системи тощо;

- сценарій монетарного союзу США та Єврозони (розроблено Р. Манделом, Ч. Куа, Дж. Роджерсом), що передбачає побудову глобальної валютної системи на основі кошика прив'язаних долара і євро в перспективі 20-30 років за ініціативи США та держав ЄС за рахунок формування спільної електронної валюти на базі кошика валют, що пов'язані між собою механізмом валютної змії, жорсткої фіксація валют між собою, впровадження спільної валюти. Визначено перспективу діяльності основних груп суб'єктів (існуючі міжнародні та регіональні монетарні інститути, держави, нові монетарні інститути, що включатимуть центральний банк монетарного союзу та Агенцію забезпечення монетарної стабільності третіх країн) та сформульовано переваги сценарію: висока стабільність системи, вищий рівень міжнародного поділу праці, наявність «монетарного якоря», консолідована підтримка ЄС та США.

- виокремлено передумови та специфіку функціонування комплементарних валютних систем та їх впровадження на рівні депресивних економічних мікрорайонів, країн та регіонів. Дано прогностичну оцінку функціонування криптовалюти в якості світової, яка є ексклюзивним продуктом цифрового середовища з властивими тільки їй особливими якостями (миттєве переміщення і розрахунки; неможливість підробки, дублювання, заборони; обмеженість способів отримання; захищеність). Проілюстровано суперечливий характер її впровадження через обмеженість регулювання, високу волатильність та енерговитратність, необхідність утримувати великі бази даних, необмежені можливості тінізації, спекулятивізації та офшоризації бізнесу. Показано, що безпрецедентне зростання кількості криптовалют (за 2009-2017 рр. – більше двох тисяч), ініціативи країн впровадити власні криптовалюти роблять малоімовірною таку перспективу.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані в результаті дисертаційного дослідження висновки і укладені автором практичні рекомендації мають важливе значення, оскільки можуть стати основою для підготовки загальнодержавних програм, стратегій та доктрин в рамках встановлення цілей монетарної політики та розробки системи її ефективного регулювання в Україні. Практичне значення одержаних результатів підтверджується довідками Міністерства фінансів України (довідка №14020-12-5/9436 від 16.04.2018 р.), ПАТ «Державний експортно-імпортний банк України» (довідка №001-11/1511 від 21.03.2018 р.), ТОВ «Innovaventis» (довідка №002 від 14.03.2018 р.), ТОВ «Техкомплект К» (довідка №2103-05 від 21.03.2018 р.). Матеріали і результати дослідження упроваджені в навчальний процес ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» під час викладання дисциплін бакалаврського рівня: «Міжнародна економіка», «Міжнародна безпека», «Тренінг (Міжнародна економіка)» (довідка від 07.03.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Всі наукові результати, що викладені в дисертаційному дослідженні та виносяться на захист, одержані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Теоретичні висновки дисертації обговорювались на семи міжнародних науково-практичних конференціях:

ХІІ міжнародній науково-практичній конференції «Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна візія та виклики глобалізації» (м. Тернопіль, 26.03-27.03.2015), ІV міжнародній науково-практичній конференції «Трансформація сучасних соціально-економічних систем в умовах європейської інтеграції та глобалізаційних викликів» (м. Чернівці, 21.05-23.05.2015), ХІІІ міжнародній науково-практичній конференції «Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна візія та виклики глобалізації» (м. Тернопіль, 24.03-25.03.2016), Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічний розвиток України: загрози та виклики в умовах трансформаційних змін» (м. Одеса, 29.04-30.04.2016), Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми економіки та менеджменту» (м. Запоріжжя, 19.05-20.05.2017), Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансово-економічні та соціальні фактори розвитку міжнародних економічних відносин» (м. Дніпро, 16.06-17.06.2017), Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи інноваційного розвитку економіки: сучасні підходи та напрями» (м. Ужгород, 17.11-18.11.2017).

Публікації. Основні положення дисертації було самостійно опубліковано автором у 15 наукових працях загальним обсягом 5,9 д.а., з них 2 – у наукових фахових виданнях України, 5 – у наукових фахових виданнях України, зареєстрованих в міжнародних наукометричних базах даних, 1 – у зарубіжному виданні, 7 – в інших виданнях.

Структура і обсяг дисертації: Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 187 сторінок друкованого тексту. Дисертація містить 17 таблиць на 7 сторінках, 15 рисунків на 6 сторінках, 3 додатки на 10 сторінках. Список використаних джерел налічує 220 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження; сформульовано його мету, завдання, об'єкт і предмет; визначено методи дослідження; подано характеристику наукової новизни одержаних результатів, їх практичне значення та інформацію про апробацію й упровадження результатів дисертаційної роботи.

У **розділі 1 «Передумови та парадигмальні засади становлення глобальної валютної системи»** розкрито імперативи формування та парадигмальні засади функціонування глобальної валютної системи; здійснено аналіз суперечностей світової валютної системи, що зумовлювали її трансформацію; досліджено концепції міжнародних валютних відносин.

Проведений автором ретроспективний аналіз розвитку світової валютної системи з кінця ХVІІІ ст. засвідчив інтенсифікацію таких форм міжнародних економічних відносин як міжнародна торгівля, міжнародна міграція робочої сили та міжнародний рух капіталу, а також наявність приватної емісії грошових сурогатів, зміни співвідношення вартості золота та срібла, які сприяли об'єднанню окремих національних та регіональних валютних систем у світову наприкінці ХІХ ст. з уніфікацією ролі золота в різних країнах, що також підтверджується зростанням біржових індексів, індексів товарних цін та

промислового виробництва в провідних державах в періоди еволюційних трансформацій світової валютної системи на основі чого виділено її інкрементні та радикальні трансформації. Інкрементні набували характеру кількісних змін у структурних елементах світової монетарної системи та забезпечували підтримку її функціональності, наприклад, встановлення лімітів щодо конвертації банкнот у золото чи зміна вмісту золота у грошовій одиниці. Радикальні трансформації, в свою чергу, відображали зміну структури світового господарства, формування нових структурних елементів світової валютної системи, зокрема створення міжнародних монетарних регуляторів, введення вільного вибору режиму валютного курсу тощо; анулювання старих елементів: демонетизацію срібла та, згодом, золота, скасування золотих точок, відмову від зобов'язання держав утримувати режим фіксованого валютного курсу тощо.

Автором встановлено, що світова валютна система періоду кінця XIX – середини XX ст. базувалась на золотому стандарті, який передбачав фіксацію вмісту золота у національних грошових одиницях, можливість конвертації їх у золото (з 1922 р. скасовується внутрішня конвертація банкнот у золото, а також вводиться лімітованість конвертації обсягом в 1 банківський зливоч вагою 12,4 кг). Після Другої світової війни впроваджується Бреттон-Вудська валютна система, яка передбачала гарантування державного забезпечення золотом долара США та фіксацію решти валют до долара з можливістю утримувати резерви як у грошових одиницях США, так і у золоті, що й визначало саморегулюючий механізм системи, змушуючи емітента світової валюти проводити монетарну політику експансії чи рестрикції для вирівнювання пропозиції на дані резервні активи. Світова валютна система до 70-их років базувалась на фіксованих валютних курсах, що різною мірою були прив'язані до золота, а відтак, домінуючою була золота парадигма забезпечення стабільності міжнародних розрахунків.

У роботі визначено, що внаслідок радикальних трансформацій в 70-их роках XX ст., а саме: демонетизації золота, відміни фіксації валютних курсів та розширення інструментарію грошово-кредитної політики країн, з'явилась нова – Ямайська валютна система, яка характеризується більш високою гнучкістю, що зумовлена вільною можливістю вибору режиму валютного курсу національними монетарними регуляторами. Водночас, як відмічається в дослідженні вона не вирішує проблему стабілізації обмінних курсів в періоди економічних рецесій.

Виявлено, що збереженню монетарного лідерства США, ЄС та Японії, яке спостерігалось упродовж останніх 30 років, загрожує тенденція швидкого зростання ролі Китаю через намагання даної країни знизити валютні ризики при здійсненні міжнародних торгових та інвестиційних операцій, що підтверджується динамікою валютної структури обмінних операцій на ринку форекс (табл. 1).

Вихідною точкою авторського дослідження глобальної валютної системи стало розкриття імперативів її формування на початку XXI ст. З метою отримання вигоди від економії на масштабах сучасний бізнес водночас транснаціоналізується, регіоналізується та кластеризується, що поглиблює міжнародний поділ праці, який розширює диверсифікацію операційної діяльності на ринках товарів, послуг та інвестицій. Зазначені процеси стрімко розширюють роль світової валютної системи завдяки зростанню обсягів міжнародних розрахунків. Водночас спостерігається

продукування і безпрецедентна динамізація обігу криптовалют, які підтримують тінізацію, офшоризацію та спекулятивну складову міжнародної економіки, що в сукупності з зростанням ролі валютних ризиків посилюють асиметричність фінансових ринків та монетарних політик, а також детермінують критичне зростання взаємних боргових зобов'язань між країнами світу.

Таблиця 1

Частка валют в обігу на ринку форекс, %

Валюта	Квітень, 1998	Квітень, 2001	Квітень, 2004	Квітень, 2007	Квітень, 2010	Квітень, 2013	Квітень, 2016
Долар США	87	90	88	86	85	87	88
Євро	-	38	37	37	39	33	31
Японська єна	22	24	21	17	19	23	22
Фунт стерлінга	11	13	16	15	13	12	13
Австралійський долар	3	4	6	7	8	9	7
Канадський долар	4	4	4	4	5	5	5
Швейцарський франк	7	6	6	7	6	5	5
Китайський юань	0	0	0	0	1	2	4
Інші	66	21	22	27	24	24	25
Сума*	200	200	200	200	200	200	200

Джерело: Triennial Central Bank Survey of foreign exchange and OTC derivatives markets [Electronic resource] // Bank for International Settlements. – 2016. – Mode of access: <http://stats.bis.org/statx/srs/table/d11.3>.

* В кожній транзакції беруть участь дві валюти, тому сума часток в окремих валютах становить 200%.

Сучасна база знань про витоки, природу, суперечності та перспективи сучасної світової валютної системи сформувалася завдяки розвитку окремих теорій, концепцій і наукових шкіл, зокрема, монетаризму (М. Фрідмана, К. Бруннера, А. Шварц, Ф. Кагана, А. Грінспена), економіки пропозиції (Р. Манделла, Р. Маккінона, П. Кенена, Г. Грубе, М. Флемінга), гегемонічної стабільності (Ч. Кіндлбергера, Дж. Модельскі, Р. Гілпіна, Р. Кеохейна, Б. Ейхенгріна, ін.), раціональних очікувань (Дж. Тобіна, А. Стокмена, Р. Лукаса, В. Гріллі, Н. Рубіні, В. Брансона, Д. Хендерсона, С. Едвардса, ін.), сучасної монетарної теорії (Е. Тімойна, Р. Врея, Б. Мітчела, В. Мослера, ін.) та інших. Узагальнення відмінностей та переваг теоретичних позицій вчених-економістів, дало можливість визначити такі ключові елементи світової валютної системи: стандарт грошової системи, структура золотовалютних резервів, режим валютного курсу, правила конвертованості валют та забезпечення міжнародною валютною ліквідністю, міжнародні монетарні регулятори, режим валютних ринків та ринків золота, доступність міжнародних кредитних засобів.

У роботі проведено комплексний аналіз підходів до визначення світової валютної системи. З позицій міжнародного права її визначають як самостійно діючу систему міжнародних договорів, які обслуговують валютні розрахунки, з позицій поглиблення інтернаціоналізації економіки в ній вбачають результат розвитку процесу інтернаціоналізації, а з позицій грошового обігу –

світова валютна система є сукупністю економічних відносин з приводу формування та розподілу валютно-кредитних фондів. Це дало змогу автору обґрунтувати власне трактування сутності категорії «глобальної валютної системи» як комплексу закріплених у міжнародних договорах політичних, економічних, правових та соціальних взаємовідносин з приводу організації порядку розрахунків між учасниками платіжного обігу на мегарівні за посередництва глобальних регуляторних інституцій, що спрямовані на захист їх інтересів, стійкість яких забезпечується такими ключовими характеристиками як: адаптивність, ліквідність та стабільність.

Підсумовуючи, автор акцентує увагу на тому, що логіка глобального економічного розвитку на початку XXI ст. диктує необхідність його переходу до принципово нової валютної парадигми, що характеризуватиметься водночас стабільністю та гнучкістю, які забезпечуватимуться ефективною монетарною політикою емітента світової резервної валюти, інфраструктурою та новими механізмами підтримки достатнього рівня міжнародної ліквідності, конвергенцією національних політик у сфері грошово-кредитного регулювання при збереженні свободи вибору режимів курсоутворення.

У розділі 2 «Варіативність сценарних проектів становлення валютної системи глобального типу» охарактеризовано сценарії трансформації світової валютної системи на основі домінування долара США, визначено тенденції та перспективи формування глобальної валютної системи на базі існуючих та запланованих регіональних валютних систем, дано комплексну оцінку альтернативних сценаріїв трансформації світової валютної системи.

Глибокі структурні зміни у розвитку світової валютної системи з превалюванням глобальних форм її функціонування сприяють перерозподілу балансу сил у монетарній сфері, завдяки чому США, в силу свого економічного лідерства, стабільності національної валюти, фізичній захищеності, ефективній роботі фінансових інститутів, здатні укріпити позиції долара в якості основної резервної валюти. Обґрунтовані Е. Хелейнером та Дж. Кіршнером ринковий, геоекономічний та геополітичний сценарії розвитку світової валютної системи доводять перспективу утримання долларом провідної ролі щонайменше протягом 10-20 років, а за умов низьких валютних ризиків, попиту з боку валютного ринку, підтримки рівня ліквідності з боку емітента, стабільної монетарної політики та політичного лобі США – потенціал розвитку сценарію формування глобальної валютної системи на основі стандарту долара США. До переваг даного сценарію слід віднести: поступовість трансформації світової валютної системи під впливом ринкових сил, низький рівень ризиків для маркетмейкерів, збереження диспозиції суб'єктів у монетарній сфері на національному рівні, високий рівень адаптивності системи, що дозволять долару США витримувати конкуренцію з боку інших резервних валют. Виходячи з простоти його реалізації та мінімального рівня необхідних перебудов автор вважає даний сценарій найбільш імовірним.

В роботі проведено бенчмаркінг регіональних валютних систем, внаслідок чого було встановлено факт висування в ролі феномена такої регіональної валюти як євро, в якій нині здійснюється біля 30% світових валютних операцій. Разом з тим,

відзначається слабка фінансова дисципліна країн-членів єврозони через недотримання ними Маастрихтських критеріїв та торговельну замкненість ЄС, що знижує необхідність в таргетуванні обмінного курсу, насиченні ліквідністю в євро третіх країн, зумовлює незначну їх залежність від торгівлі з об'єднанням та не дозволяє говорити про наявність перспективи стати стандартом глобальної валютної системи для євро в середньостроковому періоді (рис. 1).

Рис. 1 «Внутрішня та зовнішня торгівля ЄС-28 станом на 2017 р. (у % від загального обсягу експорту та імпорту)»

Джерело: Побудовано автором на основі даних: Веб-сайт статистичної організації Європейської комісії «Євростат» / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Встановлено, що такі спільні валюти, як франки КФА, карибський долар, сукре, ранд ПАР тощо, на сьогоднішній день підкріплені відносно незначними за розмірами економіки об'єднаннями, що не здатні конкурувати з сучасними монетарними лідерами. Проекти спільних валют АМУ у Азії та амеро у Північній Америці висувались Дослідним інститутом економіки, торгівлі і промисловості у 2005 р. та канадським економістом Гербертом Грабелом у 1999 р. відповідно і не були підтримані відповідальними монетарними регуляторами.

Автор доводить, що використання інструментарію регіональних валютних систем може призвести до зростання ефективності світової валютної системи за умови реалізації сценарію формування глобальної валютної системи, що розроблявся Р. Манделом, Ч. Куа, Дж. Роджерсом стосовно об'єднання США та ЄС у єдиний монетарний союз з емісією електронної розрахункової одиниці, що базуватиметься на фіксованих в межах валютного коридору доларі та євро. Економіки США та ЄС разом становлять 46,32% світового ВВП, а поєднання США та країн єврозони – 39,97%, що за умов створення валютного об'єднання сприятиме зростанню залежності третіх країн від нової валюти, яка стане виконувати роль монетарного орієнтиру. Підтримка валютного коридору між доларом та євро у крайніх його точках повинна здійснюватись через банківські інтервенції з метою закупівлі валюти партнера з перспективою звуження коридору і посилення

координації в сфері монетарної політики включно з встановленням домовленостей по відсотковим ставкам та кількісним пом'якшенням. На думку автора, започаткуванню такого союзу сприятиме підписання угоди про Трансатлантичне торговельне та інвестиційне партнерство, яке об'єднало б економіки ЄС і США, посилює рівень їх співпраці та підвищило обсяги торгівлі, а відтак досягло синергетичного ефекту від введення спільної валюти, яка стабілізувала б обмінні курси в тому числі і третіх країн. Однак, виходячи з радикального характеру змін та необхідності серйозної політичної волі, цей сценарій є менш імовірним попри свою економічну вигоду.

Підтримати традиційні національні валютні системи, що є складовими глобальної, здатні комплементарні валютні системи, які мають контрциклічний характер, обертаються паралельно з офіційними розрахунковими одиницями та покликані виконувати недоступні національним валютним системам функції підтримки депресивних регіонів, соціальних проєктів, дрібного підприємництва, забезпечення анонімності при розрахунках тощо.

Визначено, що термін «комплементарна валютна система» об'єднує в собі «системи місцевого обміну та торгівлі», «обмінні системи общин», банки часу, приватні гроші, криптовалюти (рис. 2).

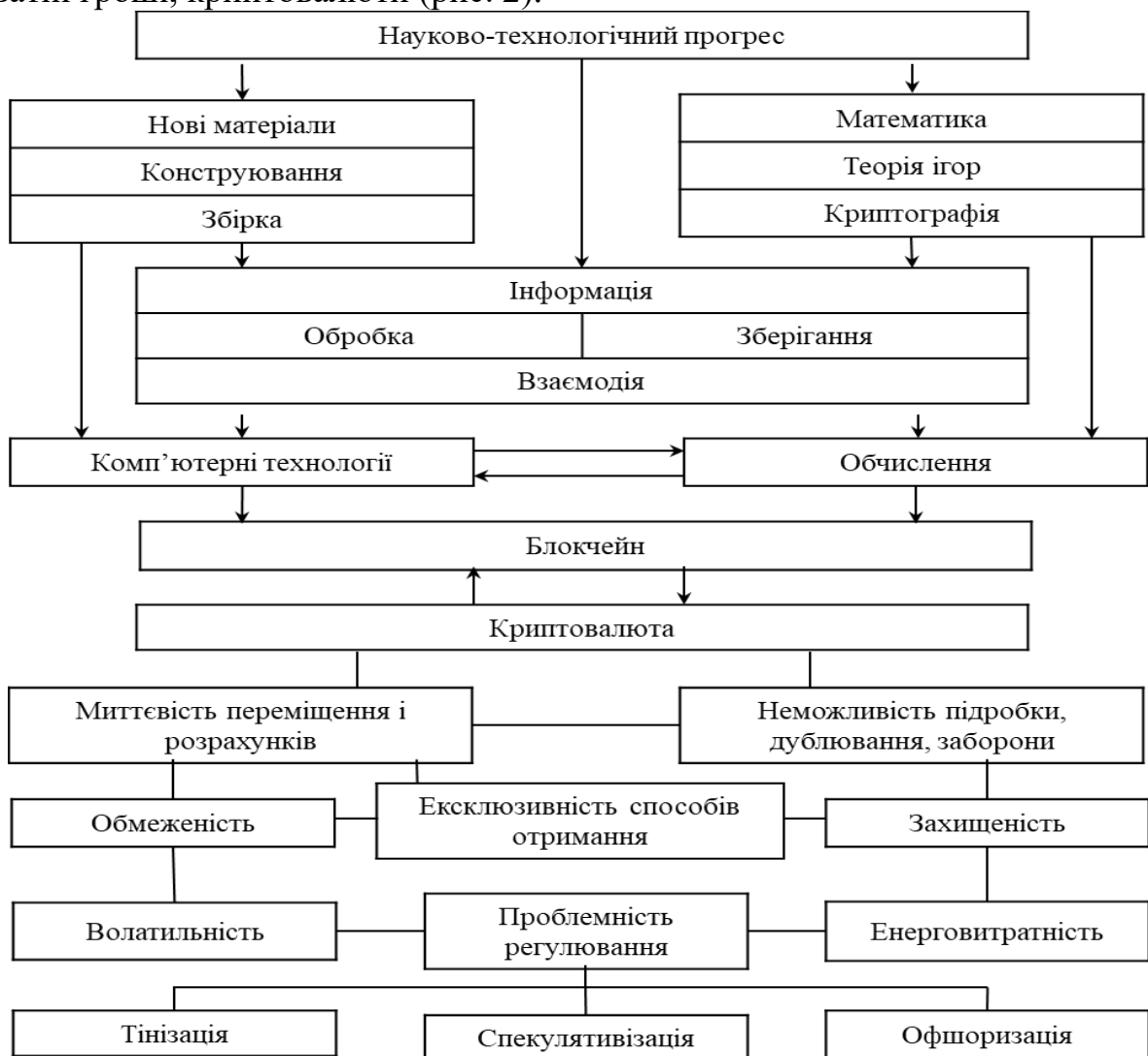

Рис. 2 «Феномен криптовалюти в глобальній економіці»

Джерело: Побудовано автором

На даний момент, за різними оцінками в світі діє від 3 до 5 тис. комплементарних валютних систем. Автор дослідив особливості різних комплементарних валют, що охоплюють наявність чи відсутність демереджу, який підвищує швидкість обігу грошової одиниці в економіці, однак позбавляє її функції засобу нагромадження; локальне, регіональне чи глобальне поширення, можливість конвертації, що забезпечує легкість повернення суб'єктів економіки до розрахунків за допомогою офіційного засобу платежу; паперова, електронна чи змішана форма грошової одиниці; рівень анонімності розрахунків, який притаманний криптовалютам.

Доведено, що криптовалюта є особливим випадком електронної комплементарної валюти, яка функціонує в розподіленій одноранговій мережі та забезпечується конкурентним рівнем безпеки завдяки криптографічним методам шифрування. Даний вид валюти має суперечливий характер через невідповідність приросту грошової маси товарній завдяки відірванню від обігу механізмів емісії, обмеженості контролю платежів з боку держави в силу своєї анонімності. В той же час криптовалюти визнаються багатьма державами (Ізраїль, Норвегія, Канада, Японія та інші) як особливий вид активу, що сприяє широкому використанню його в якості спекулятивного активу біржової торгівлі. Наділення криптовалют такою характеристикою сприяє використанню їх в якості засобу нагромадження, так, ринкова капіталізація найпоширенішої криптовалюти – біткоїна перевищила 100 млрд. дол. США. В періоди кризових явищ даний вид валюти набуватиме особливого значення «електронного золота» при перевазі над металом у вищій мірі конфіденційності та наявності функції засобу платежу.

У розділі 3 «Інституційний механізм регулювання глобальної валютної системи» визначено напрями модифікації діючих регулюючих інститутів світової валютної системи, обґрунтовано стратегічні цілі та концептуальні засади формування нових інститутів глобальної валютної системи, дано характеристику особливостей інституційної взаємодії світової валютної системи з національною.

Автор проаналізував напрями розширення функціональної структури міжнародних монетарних регуляторів, основним з яких є МВФ, що реформується в наявних економічних умовах задля забезпечення можливості запобігання кризовим явищам, розширення ресурсної бази кредитування, оптимізації структури траншів з метою збільшення фінансування на початкових етапах програм допомоги, підтримки незахищених верств населення, нарощення супроводу країн-позичальників через поглиблення аналізу ризиків та підтримку реформування економіки. В роботі обґрунтовано й перспективні реформи основних монетарних регуляторів: МВФ, що передбачає отримання офіційного статусу кредитора останньої інстанції, перерозподіл квот зі збільшенням частки нетто-експортерів, зміна системи представництва країн, що репрезентовані регіональними директорами; Банку міжнародних розрахунків, на базі якого доцільним буде створення пулу для перерозподілу коштів на коротко- та середньостроковій основі; Базельського комітету з банківського нагляду через отримання індикативних повноважень на заміну дорадчим; Комітету з глобальної фінансової системи, який потребує отримання функції моніторингу руху коштів у криптоактивах; Комітету з питань платежів та ринкової інфраструктури, де

корисним буде спрямувати діяльність на уніфікацію стандартів країн в межах компетенції комітету, в тому числі серед країн, що не є членами Банку міжнародних розрахунків.

Встановлено, що провідні країни світу розпочали ще у 2007 році процес розбудови мереж своєпових ліній, які передбачають існування багатосторонніх угод про гарантію виділення грошових коштів у національній валюті іншим країнам за необхідності в обмін на еквівалентну суму у їх національних валютах із зобов'язанням повернення за тим же обмінним курсом у майбутньому при виплаті певного відсотка за активацію свопу. Активно використовувалась саме побудована США мережа, однак Китай забезпечив функціонування значно ширшої за територіальними мірками системи зв'язків. Заснування пулів умовних резервів та побудова нових мереж своєпових ліній на базі інтеграційних угруповань є новітнім трендом, який забезпечуватиме доступ до короткострокових позикових ресурсів.

В умовах реалізації сценарію монетарного союзу США та Єврозони автором обґрунтовано необхідність формування Центрального банку об'єднання, який відповідатиме за встановлення та досягнення монетарних цілей об'єднання, здійснення емісії спільної грошової одиниці, координацію центральних банків учасників щодо проведення підтримуючих інтервенцій, консультування та проведення монетарного моніторингу, виконуватиме функцію кредитора учасників об'єднання, а також Агенції забезпечення монетарної стабільності третіх країн, яка підтримуватиме рівень міжнародної ліквідності через надання позик країнам, що не є членами монетарного об'єднання за допомогою інструментарію мереж своєпових ліній.

В контексті інституційної взаємодії української національної валютної системи з глобальною автор перш за все акцентує увагу на необхідності подолання кризових явищ в українській валютній системі, що характеризуються високою інфляцією, девальвацією національної грошової одиниці, високою ставкою рефінансування, низькими обсягами золотовалютних резервів та значним борговим навантаженням та зумовлює необхідність продовження співпраці з МВФ для досягнення монетарних цілей НБУ, вступу України до Банку міжнародних розрахунків, а також дедоларизацію та відмову від існуючих валютних обмежень. Аргументується, що оскільки в межах ГУАМ Україна має негативне сальдо в торгівлі товарами лише з Азербайджаном, дана організація є хорошим інструментом створення багатосторонньої мережі своєпових ліній, яка сприятиме зростанню попиту на гривню в межах об'єднання, що в той же час вимагає заключення договорів про можливість здійснення зовнішньої торгівлі в валютах країн-членів. Даний процес не суперечитиме світовій тенденції повільного розширення сфери використання валют нових ринкових країн. Реалізація такої можливості послабить тиск на обмінний курс вітчизняної розрахункової одиниці та сприятиме зниженню валютних ризиків для вітчизняних підприємств.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо визначення імперативів та обґрунтування основних сценаріїв трансформації світової валютної системи в умовах впливу

глобалізації. Це дало автору змогу сформулювати ряд висновків, що мають теоретичне та практичне значення:

1. Системна постіндустріалізація світового господарства та формування його глобальної моделі в другій половині XX ст. обумовлюють першочергову потребу трансформації світової валютної системи у глобальну, імперативами якої виступають: інтенсивна транснаціоналізація, регіоналізація та кластеризація світового господарства, диверсифікація операційної діяльності на ринках товарів, послуг, капіталів, розвиток криптовалют, випереджаюче зростання фінансових ринків, асиметричність монетарних політик, нарощення боргового навантаження;

2. Функціонування глобальної валютної системи ґрунтуватиметься на взаємодії суб'єктів глобального валютного ринку на основі глобальної інтенсифікації фінансових взаємозв'язків, вільного вибору режиму валютного курсу, доступності міжнародної валютної ліквідності, мінімізації валютних обмежень, уніфікованості основних форм міжнародних розрахунків, спільних діях центральних банків.

3. Закономірним наслідком лідируючих позицій США в світовій економіці є розвиток сценарію гегемонії долара на міжнародному валютному ринку, що за умов забезпечення достатнього рівня ліквідності, грамотної монетарної політики та політичного лобі США, попиту з боку суб'єктів валютного ринку сприятиме подальшому закріпленню домінування національної розрахункової одиниці США у світовій валютній системі та розвитку доларового стандарту на базі принципів: відкритості, гнучкості, транспарентності, адаптивності, кооперування, пропорційності;

4. Динамічним сегментом світової валютної системи в останні десятиліття стали регіональні валютні системи, найбільшою з яких є європейська, розрахункова одиниця якої є резервною валютою, що за часткою в міжнародних резервах займає друге місце після долара США з показником в 20,15% станом на 2017 р. З іншого боку, низький рівень фінансової дисципліни країн-учасниць зони євро, високе боргове навантаження, недостатні темпи економічного зростання сприяють негативним очікуванням суб'єктів ринку щодо майбутнього статусу цієї валюти. Альтернативні інтеграційні угруповання представлені незначними за розмірами ВВП економіками та не здатні конкурувати з існуючою зоною євро. Перспективні проекти впровадження спільних валют не передбачають наявності критеріїв оптимальної валютної зони та часто представлені приватними ініціативами, що не підтримуються владними органами. Формат економічної інтеграційної взаємодії здатен бути основою розвитку сценарію монетарного союзу США та Єврозони через впровадження спільної грошово-кредитної політики з метою створення єдиного монетарного якоря у вигляді грошової одиниці на базі кошика фіксованих через механізм взаємних підтримуючих інтервенцій долара та євро. Перевагами сценарію є підвищення стабільності глобальної валютної системи, існування безальтернативного монетарного якоря, вищий рівень кооперації країн-учасниць, поглиблення міжнародного поділу праці;

5. Диверсифікація глобальної валютної системи може інтенсифікуватись через реалізацію альтернативних сценаріїв розвитку завдяки комплементарним

валютним системам, які покликані функціонувати паралельно з національною грошовою одиницею, наділені властивістю контр-циклічності, що у поєднанні з обмеженістю сфери використання сприяє підтримці депресивних регіонів, галузей, спільнот, що використовують комплементарні валюти. Валютні системи даного типу здатні забезпечувати збалансований рівень життя на відповідних територіях, поглиблювати транскордонне співробітництво, підтримувати соціальні, екологічні та приватні комерційні ініціативи. Розвиток новітніх засобів платежу – криптовалют сприяє їх впровадженню у світову валютну систему. Суперечлива природа даного виду активу, що пов'язана з невідповідністю приросту грошової маси товарній перешкоджає можливості стати основним стандартом глобальної валютної системи, однак дані валюти мають вагомі перспективи у забезпеченні виконання функції засобу нагромадження в періоди забезпеченості світового господарства міжнародною ліквідністю;

6. В силу неспроможності міжнародних регуляторів попередити кризові явища 2007-2009 рр. МВФ продовжує реформу, що забезпечує можливість проведення превентивних заходів та розширення кредитного портфеля з метою надання потенційно вразливим країнам необхідних ресурсів, додатково розширювати інструментарій моніторингу і консультування. Перспективними напрямками реформ визначено: отримання МВФ функції кредитора останньої інстанції на світовому рівні та організація прямого представлення країн-членів, що перебувають у регіональних групах. Банк міжнародних розрахунків, що є майданчиком для співпраці центральних банків, необхідно трансформувати в центральний інститут глобальної мережі своєпових ліній, формування якої розпочато незалежно США, Китаєм та АСЕАН;

7. Досягнення високих позицій та економічне зростання країн за умови розвитку сценарію формування глобальної валютної системи на основі стандарту долара США забезпечуватиметься новими світовими інститутами монетарного регулювання, якими стануть чергові ініціативи зі створення регіональних мереж своєпових ліній та пулів умовних резервів, що розширюватимуться до глобального рівня і забезпечуватимуть вищу міру доступності міжнародної ліквідності та знижуватимуть попит на міжнародні резерви. За умови розвитку сценарію монетарного союзу США та Єврозони світова валютна система потребуватиме створення центрального банку об'єднання, в межах якого відбуватиметься запропонована фіксація курсів. Банк, в силу розмірів об'єднання, буде здатен виконувати функції регулятора на глобальному рівні та зможе забезпечувати відносну стабільність світової валютної системи через жорстку фіксацію обмінного курсу;

8. З метою виходу української національної валютної системи зі стану кризи, зумовленої чинниками політичного, економічного та військового характеру, обґрунтовано проведення наступних заходів: стимулювання інвестицій, спрощення процедур ведення бізнесу, забезпечення правової захищеності суб'єктів господарювання, стимулювання експорту, зниження рівня дефіциту державного бюджету, досягнення цілей інфляційного таргетування з подальшим зняттям валютних обмежень, вступ України до Банку міжнародних розрахунків та супутніх організацій; та монетарного характеру: подальше забезпечення

функціонування керованого плаваючого валютного курсу, зниження рівня доларизації, зниження облікової ставки НБУ.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Ковбаса В.А., Детермінанти обмеженості конкурентоспроможності національної валютної системи України / В.А. Ковбаса // Ринок цінних паперів України. – 2016. - №11-12. – С. 21-27, (0,5 д.а.)
2. Ковбаса В.А., Роль долара США у міжнародній валютній системі: причини домінування та подальші перспективи / В.А. Ковбаса // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2017. - №26. – С. 49-53, (0,6 д.а.)

У наукових фахових виданнях України, які зареєстровані в міжнародних наукометричних базах:

3. Ковбаса В.А., Комплементарні валютні системи та криптовалюти: класифікація та аналіз доцільності використання / В.А. Ковбаса // Інтелект ХХІ (Index Copernicus). – 2017. - №5. – С. 17-22, (0,6 д.а.)
4. Ковбаса В.А., Сучасні тенденції та перспективні напрямки реформування Міжнародного валютного фонду / В.А. Ковбаса // Інвестиції: практика та досвід (Index Copernicus, SIS, Google Scholar). – 2017. - №22. – С. 53-56, (0,6 д.а.)
5. Ковбаса В.А., Перспективи формування нових регулюючих інститутів світової валютної системи / В.А. Ковбаса // Економіка та держава (Index Copernicus, SIS, Google Scholar). – 2017. - №11. – С. 104-107, (0,5 д.а.)
6. Ковбаса В.А., Ресурс регіональних валютних систем та їх подальші перспективи / В.А. Ковбаса // Причорноморські економічні студії (Google Scholar). – 2017. - №21. – С. 9-15, (0,7 д.а.)
7. Ковбаса В.А., Основи та принципи функціонування світової валютної системи: сучасні теоретичні погляди / В.А. Ковбаса // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії (Google Scholar). – 2017. - №5 (11). – С. 26-30, (0,6 д.а.)

У зарубіжному виданні:

8. Ковбаса В.А., Чинники трансформації світової валютної системи / В.А. Ковбаса // Eurasian Academic Research Journal. – 2017. - №11 (17). – С. 114-121, (0,6 д.а.)

У інших виданнях:

9. Ковбаса В.А. Ключові зовнішні фактори стабілізації гривні / В.А. Ковбаса // Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна візія та виклики глобалізації: матер. XII міжнар. наук.-практ. конф. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – С. 33-34, (0,1 д.а.)
10. Ковбаса В.А. Режим валютної ради як засіб досягнення стабільної монетарної політики в Україні / В.А. Ковбаса // Трансформація сучасних соціально-економічних систем в умовах європейської інтеграції та глобалізаційних викликів: матер. IV міжнар. наук.-практ. конф. – Чернівці: ЧНУ, 2015. – С. 80-82, (0,2 д.а.)
11. Ковбаса В.А. Солідарна модель економіки та альтернативні валютні системи в умовах інформаційного суспільства / В.А. Ковбаса // Економічний і

соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна візія та виклики глобалізації: матер. ХІІ міжнар. наук.-практ. конф. – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – С. 29-30, (0,1 д.а.)

12. Ковбаса В.А. Розвиток валютної системи в умовах інформаційного суспільства / В.А. Ковбаса // Соціально-економічний розвиток України: загрози та виклики в умовах трансформаційних змін: матер. міжнар. наук.-практ. конф. – Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2016 — С. 24-27, (0,2 д.а.)

13. Ковбаса В.А. Фактори трансформації світової валютної системи / В.А. Ковбаса // Актуальні проблеми економіки та менеджменту: матер. міжнар. наук.-практ. конф. – Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2017 — С. 112-116, (0,2 д.а.)

14. Ковбаса В.А. Темпоральний чинник у еволюції світової валютної системи / В.А. Ковбаса // Фінансово-економічні та соціальні фактори розвитку міжнародних економічних відносин: матер. міжнар. наук.-практ. конф. – Дніпро: НО «Перспектива», 2017 — С. 25-28, (0,2 д.а.)

15. Ковбаса В.А. Перспективи зростання ролі Банку міжнародних розрахунків у регулюванні світової валютної системи / В.А. Ковбаса // Перспективи інноваційного розвитку економіки: сучасні підходи та напрями: матер. міжнар. наук.-практ. конф. – Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2017 — С. 17-20, (0,2 д.а.)

АНОТАЦІЯ

Ковбаса В. А. Імперативи та сценарії формування глобальної валютної системи. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – Київ, 2018.

Дисертаційна робота присвячена комплексному дослідженню сценаріїв трансформації світової валютної системи в умовах наростання її внутрішніх суперечностей. Обґрунтовано парадигмальні засади функціонування глобальної валютної системи, детермінанти її формування, стратегічні цілі та концептуальні засади формування нових інститутів глобальної валютної системи. Охарактеризовано сценарії трансформації світової валютної системи на основі домінування долара США, визначено тенденції та перспективи формування глобальної валютної системи на базі існуючих та запланованих регіональних валютних систем, дано комплексну оцінку альтернативних сценаріїв трансформації світової валютної системи. Визначено необхідні напрями та існуючі тенденції модифікації діючих регулюючих інститутів світової валютної системи. Дано характеристики особливостей інституційної взаємодії світової валютної системи з національними.

Ключові слова: світова валютна система, фіксований валютний курс, плаваючий валютний курс, монетарні теорії, доларизація, валютний союз, спільна валюта, комплементарна валюта, демередж, криптовалюта.

АННОТАЦИЯ

Ковбаса В. А. Императивы и сценарии формирования глобальной валютной системы. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана». – Киев, 2018.

Диссертация посвящена комплексному исследованию сценариев трансформации мировой валютной системы в условиях нарастания ее внутренних противоречий. Обоснованно парадигмальные основы функционирования глобальной валютной системы, детерминанты ее формирования, стратегические цели и концептуальные основы формирования новых институтов глобальной валютной системы. Охарактеризованы сценарии трансформации мировой валютной системы на основе доминирования доллара США, определены тенденции и перспективы формирования глобальной валютной системы на базе существующих и планируемых региональных валютных систем, дана комплексная оценка альтернативных сценариев трансформации мировой валютной системы. Определены необходимые направления и существующие тенденции модификации действующих регулирующих институтов мировой валютной системы. Дана характеристика особенностей институционального взаимодействия мировой валютной системы с национальными.

Ключевые слова: мировая валютная система, фиксированный валютный курс, плавающий валютный курс, монетарные теории, долларизация, валютный союз, общая валюта, комплементарная валюта, демередж, криптовалюта.

ABSTRACT

Kovbasa V. A. Imperatives and scenarios of the global currency system formation. – Manuscript.

Dissertation for the Academic Degree of Candidate of Economic Sciences in specialty 08.00.02 – World Economy and International Economic Relations. – SHEE «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman». – Kyiv, 2018.

The Dissertation is devoted to the study of the world monetary system transformation in conditions of the internal systemic contradictions deepening. The paradigmatic principles of the global monetary system functioning, determinants of its formation, strategic goals and conceptual foundations of the new international monetary regulators are substantiated. The author gives the characteristic of the world currency system transformation scenarios that are based on the US dollar dominance, existing and prospective regional currency systems development, and alternatives that refer to the complementary currency systems development, including local currency systems, cryptocurrencies, common exchange systems etc. Necessary directions of the existing international monetary regulators reformation are defined. The Postgraduate gives the characteristic of the institutional interaction of the world monetary system with the national one.

The thesis deals with the international currency system, its evolutionary development and future prospects. It provides international settlements and its role

continues to grow with the globalization process development. Its proper functioning supports the deepening of international division of labor which significantly facilitates political interrelations between countries and modern economic development. The thesis includes determination of the main historical directions of the world currency system regulation through its evolutionary stages and their specific organizational characteristics. At the same time, different scientific views on the international currency system even broader variety of possible ways to organize it. Examination of the main concepts examination of main concepts and influencers of the monetary theory provides ability to consider unimplemented ideas or to adapt them to current economic conditions. Modern world can be characterized by three main centers of economic power that include the USA, the EU, and China. They are able to compete in the monetary field and the thesis examines leadership prospects of the each one.

The author examines the US dollar's strengths and opportunities. Modern international currency system is based on this currency and this fact leads to the ability of the US dollar to become a standard for the prospective currency system in case of its monetary influence significance. Scenario of the further dollar dominance is defined as the most possible due to its market strength, economic power of the USA, its international influence, military strength etc. The thesis also deals with different regional currency system and examines their economic strength and prospects of their existing or planned common currencies to settle the role of the reserve currency. The EU has significant problems with the financial discipline, debt politics, growth prospects that set the limits to the growth of the monetary role of the euro in short- or middle-term. The other expected and existing monetary unions are much smaller and their abilities to grow are low to predict the growth of the monetary role of the currencies emitted by them. At the same time there are the currencies which monetary role reduced, for example, SUCRE that is emitted by the regional trade bloc Bolivarian Alliance for the Americas. Prospects of the common currency in Asia are also low due to the existence of two world leaders – China and Japan, lack of the financial markets infrastructure in China, absence of the optimal currency zone criteria, and early stage of the common currency project development. Alternative scenarios cover development of different complementary currency systems that may develop on both local and global level. These systems have counter-cyclic nature that helps to support depressive territories or to use them with the aim to develop social projects.

Prospects of the institutional structure reform of the world currency system are examined in the thesis. Global monetary system demands new institutions that would provide significant level of currency stability and at the same time proper level of system's flexibility. Modern monetary regulators also need the reformation continuance in the sphere of introduction of the official role of lender of last resort and redistribution of the countries ability to represent their national interests in the IMF.

Keywords: world currency system, fixed exchange rate, floating exchange rate, monetary theories, dollarization, monetary union, common currency, complementary currency, demurrage, cryptocurrency.